

Ks. Feliks Gryglewicz, Lublin

OPIS KOŃCA ŚWIATA U ŚW. PIOTRA I W QUMRAN

W drugim swoim liście wyjaśniając opóźnianie się powtórnego przyjścia Chrystusa Pana św. Piotr mówi, że ogień będzie tym żywiołem, który spowoduje koniec świata. Oto jego słowa: *Obecne zaś niebiosy i ziemia tym samym słowem są odłożone dla ognia, zachowane na dzień sądu i zguby bezbożnych ludzi... Przyjdzie zaś dzień Pański jako złodziej, w którym niebo ze świstem przeminie, gwiazdy w ogniu się rozsypią, a ziemia i te na niej dzieła zostaną znalezione... przyjdzie Bożego dnia, przez który niebo zapalone pójdzie na zagładę, a gwiazdy w ogniu rozpadną się* (2P 3, 7, 10, 12).

Dla wyjaśnienia tej wypowiedzi św. Piotra J. Chaine zebrał paralelne teksty ze Starego Testamentu oraz autorów starożytnych greckich i łacińskich¹⁾. Po dokonaniu zestawienia doszedł on do przekonania, że myśl o ogniu jako przyczynie końca świata wywodzi się z Persji²⁾. J. Chaine nie mógł jednak wskazać skąd bezpośrednio św. Piotr tę myśl zaczerpnął. Obecnie możemy na to odpowiedzieć dzięki znaleziskom w Qumran.

W trzecim hymnie, który prawdopodobnie wyszedł spod pióra „Mistrza sprawiedliwości“, autor dziękuje Bogu za wybawienie. Nie był godny tego, żeby się nim Bóg zajmował, gdyż jest tylko „glinianym naczyniem“. Bóg jednak oczyścił

¹⁾ J. Chaine, *Cosmogonie aquatique et conflagration finale d'apres la secunda Petri*. Revue Biblique 46 (1937) 207—16.

²⁾ L. W. Barnard, *The Judgement in 2P 3*. The Expository Times 68 (1957) 302. po zestawieniu tekstów, którymi się zajmujemy, dochodzi do wniosku, że źródło opisów końca świata jest w *Pahlavi Bundakesz* 30, 19, 20 (artykuł ten nie był mi dostępny).

go z wielkich grzechów i postawił w szeregach armii świętych, w zgromadzeniu synów nieba. Tymczasem los tych, którzy pozostali w nieprawości jest godny politowania, bo oto:

Kiedy otworzą się wszystkie bramy podziemia i rozciągnięte zostaną wszystkie sidła nieprawości, a sieci potępionych na powierzchni morza,

gdy pojrzą wszystkie strzały podziemia, że nie będzie można się obronić, a one będą trafiały i nie będzie już nadziei; kiedy spadnie już sznur na „potępionych“, a spodziewany gniew

na opuszczonych i potok złości na pozostawionych, to będzie czas gniewu na każdego Beliala. Więzy śmierci zacisną się i nie będzie już wyjścia.

Wtedy rzeki Beliala przeleją się poza wszystkie brzegi, a ogień pożre tych, którzy z nich czerpali, zniszczy wszystkie zielone drzewa i suche w zasięgu swego prądu, a ognistymi językami spali wszystko tak, że już nie będzie nikogo, aby pił. (Ogień) pożre głębokości ziemi i szerokość jej powierzchni. Fundamenty gór się stopią, a korzenie skał staną się strumieniami smoly, będzie wszystko pożarte aż do wielkiego

oceanu, a rzeki Beliala dostą się aż do najgłębszego podziemia (Abaddonu). Głębie oceanu będą huczeć od przelewających się fal błote. Ziemia

będzie krzyczeć, że plaga przychodzi na świat. Wszystkie jej głębie będą krzyczeć, a osłupieją wszyscy, którzy na niej mieszkają

i będą bez sił, bo tak wielkie będzie zniszczenie, gdyż Bóg pełnią swej mocy grzmieć będzie i sprawi, że święte jego mieszkanie usłyszy prawdę

jego chwały. Wojsko niebieskie wyda również swój głos, zadrzą i poruszą się fundamenty ziemi. Wojna mocarzy

niebieskich rozciągnie się po świecie i nie ustanie aż dokona się wieczne zniszczenie. a nie będzie mu podobnego. (1 QH 3, 9—19).

Porównanie wypowiedzi św. Piotra z tekstem hymnu pozwoli nam odpowiedzieć na pytanie, czy św. Piotr był zależny od pism sekty z Qumran.

Św. Piotr nie pisze o tym, co będzie poprzedzać koniec świata. Wypowiedzi Nowego Testamentu na ten temat trzeba szukać u innych autorów³⁾. „Mistrz sprawiedliwości“ przed końcem świata spodziewa się strasznego prześladowania „synów

³⁾ Zob. np. Mt 24; Mk 13; Łk 21; 2 Tes 2, 3—10; 1J2, 18; 2J 7.

światłości“⁴⁾). Hymn mówi o tym w formie obrazowej, że prześladowanie wyjdzie z „*podziemia*“. Synowie Beliala wtedy rozciągną sidła i sieci, aby pochwycić każdego, kto by nie chciał grzeszyć. Będą rzucali strzały tak gęsto, że już nie będzie nadziei na obronę. Równocześnie jednak na synów Beliala „*spadnie sznur*“, który zaciśnie się koło ich szyi, a nie będzie ratunku; spadnie na nich gniew i potok złości Boga. Nikt zaś ich nie będzie ratował, bo to grzesznicy, którzy przez Boga zostali pozostawieni i opuszczeni.

U św. Piotra o Bogu jest tylko wzmianka uboczna tam, gdzie jest mowa o „*tym samym słowie*“ Boga, które otworzyło niebiosa i ziemię dla ognia. Poza tym trzy razy występuje wzmianka „*dnia*“ Pańskiego lub Bożego, w którym nastąpi sąd i koniec świata. W hymnie qumrańskim o Bogu jest mowa tylko na początku, gdy autor dziękuje Mu za wyrwanie spomiędzy synów Beliala. Przy opisie końca świata wyraźnie o Nim wspomina tylko jako o tym, który „*grzmieć będzie*“. W obydwóch opisach samo jest zrozumiałe, choć wyraźnie o tym nie powiedziano, że koniec świata będzie dziełem Boga.

Wzmianka o tym, że koniec świata przyjdzie niespodzianie, „*jak złodziej*“, jest tylko u św. Piotra.

O sądzie Bożym i o dziełach ludzkich, które Bóg sądzić będzie, mówi również tylko św. Piotr. W Qumran pojęcia o predestynacji nie dopuszczały wzmianki o sądzie.

W obydwóch relacjach o końcu świata jest tylko mowa o „*zgubie bezbożnych*“ lub zgubie Beliala. Wprawdzie qumrański hymn wspomina ogólnie o tych, którzy „*pili*“ ze strumieni, o ziemi, która będzie krzyżeć, o osłupiałych wszystkich mieszkańcach ziemi. Ma na uwadze jednak tylko tych, których Bóg karać będzie.

Koniec świata u św. Piotra obejmuje zarówno ziemię jak i niebo. Św. Piotr więcej mówi o niebie. Trzy razy wspomniane niebo, to jednak tylko gwiazdy, które obok tego jeszcze dwa razy zostały wspomniane wyraźnie. One to „*ze świstem*“ prze-

---

⁴⁾ O prześladowaniach wiernych przed końcem świata jest mowa w Nowym Testamencie. Św. Piotr o nich nie mówi.

miną, pójdą w zagładę, rozsypią się i rozpadną. Mistrz sprawiedliwości opis końca świata skoncentrował tylko na ziemi. O gwiazdach w ogóle nie wspomina, a tylko raz mówi o wojsku niebieskim. Wyrażenia tego jednak nie można rozumieć o gwiazdach, jak w Starym Testamencie, ale o aniołach, którzy wystąpią do walki ze złymi.

Bezpośrednią przyczyną końca świata będzie ogień. W obydwóch opisach szeroko jest o nim mowa.

U św. Piotra dla ognia niebios a i ziemia są zachowane, w nim gwiazdy się rozsypią i rozpadną, a niebo pójdzie w zagładę. Św. Piotr wypowiada się więc o działaniu ognia w świecie ponadziemskim, a o tym, że ogień będzie działał również na ziemi zaledwie wspomina. Nie mówi nic o tym, jakie będzie jego działanie na ziemi. To specjalnie omówił autor qumrańskiego hymnu. Według jego opisu ogniste rzeki podziemia (Beliala) nie tylko wypłyną na powierzchnię ziemi, ale nawet wystąpią z tych brzegów, którymi normalnie płynie woda. Ogień tych rzek pożre ludzi, którzy kiedyś z brzegów czerpali wodę, zniszczy wszystkie drzewa znajdujące się w pobliżu, a ogniste języki, jakie będzie ten ogień wysyłał spalą wszystko w okolicy. Ponadto ogień ten pożre wszystko w głębi ziemi i wszystko na jej całej szerokości. Stopią się fundamenty gór, a jak smoła płynąć będą skały. Tak głęboko wszystko będzie zniszczone, że ogniste rzeki przedostaną się aż do najgłębszych podziemi, tzw. Abaddonu, a tam ogniste fale huczeć będą jak ocean, choć będą to fale gęstego błota. Opisując to autor przypomniał sobie o ludziach na ziemi i zwrócił uwagę na wrażenia, jakie u ludzi wywoła poprzednio opisane zniszczenie. Wszyscy będą krzyczeć, aż opadną z sił.

Szeroki ten opis autora qumrańskiego hymnu uzupełnia to, co szkicuje św. Piotr, nie idzie jednak po tej samej linii.

O tym, że „*Bóg grzmieć będzie*“, że wojsko niebieskie wyda swój głos, od którego zadrzą i poruszą się fundamenty ziemi oraz o wojnie mocarzy niebieskich po całym świecie aż do ostatniego zniszczenia, pisze tylko „*Mistrz sprawiedliwości*“.

Ze szczegółowego zestawienia elementów opisów końca

świata u św. Piotra i w trzecim hymnie z Qumran wynika, że opisy te nie pokrywają się w całości. Wspólnymi ich elementami właściwie są tylko: Bóg jako sprawca i ogień jako przyczyna końca świata oraz kara na grzeszników. We wszystkich innych szczegółach te opisy się rozchodzą. Elementy wspólne obydwóch opisów stanowią to, co w opisach końca świata jest zasadnicze.

W rzeczach ubocznych: co będzie przed końcem świata, jak przyjdzie koniec świata, sposób działania ognia, teren jego działania, w tym jeden podaje szczegóły, których brak w opisie drugim. Brak im wspólnej platformy. O sądzie, na który tak wielki nacisk jest położony zarówno w Ewangeliach jak i u św. Piotra, w Qumran nic się nie mówi.

Wspólne opisowi św. Piotra i hymnowi z Qumran trzy zasadnicze elementy, to są idee wszystkim wspólne zarówno w Palestynie jak i na innych terenach. Elementy uboczne tych opisów tymczasem, w których zależność św. Piotra od pism z Qumran okazać by się przede wszystkim powinna, tej zależności nie wykazują. Ponadto zaś istotny dla św. Piotra moment sądu, jest momentem, który w ogóle nie wchodzi w Qumran w rachubę. Nie można zatem mówić o zależności św. Piotra od Qumran, a tylko o wspólnym podłożu obydwóch ich opisów końca świata.

Znalezienie w Qumran opisu końca świata jest dla nas bardzo ważne, gdyż jest ono pierwszym pozabiblijnym świadectwem mówiącym, że w czasach Chrystusa Pana w Palestynie była znana opinia, że przyczyną końca świata będzie ogień. Z tej opinii św. Piotr czerpał swoje wiadomości, swój jednak opis końca świata zredagował niezależnie od tego opisu, który spotykamy w qumrańskim trzecim hymnie.